

PREHRANSKA VARNOST

GRADIVO ZA IZOBRAŽEVALCE S PODROČJA GLOBALNEGA UČENJA



Kaj je prehranska varnost?

Prehranska varnost pomeni, da imajo vsi ljudje ves čas zanesljiv dostop do zadostne količine varne, hranilno ustrezne in kulturno sprejemljive hrane, ki jim omogoča aktivno in zdravo življenje.

To vključuje fizičen dostop do hrane (da je hrana na voljo v okolju), ekonomski dostop (da si jo ljudje lahko privoščijo), ter ustrezno uporabo hrane (da imajo znanje, vire in pogoje za njeno pripravo in shranjevanje). Poleg tega mora biti oskrba s hrano stabilna – torej brez večjih prekinitev zaradi vremenskih pojavov, političnih kriz, vojn ali ekonomskih šokov.

Prehranska varnost temelji na štirih stebrih: razpoložljivost hrane, dostopnost, uporaba hrane in stabilnost oskrbe. Pomanjkanje katerega koli od teh stebrov lahko vodi v prehransko negotovost, ki se kaže kot lakota, podhranjenost ali nezadosten vnos hranil.

Človekova pravica do hrane je temeljna pravica in izhaja iz splošne človekove pravice do dostojnega življenja in zdravja. Ta pravica državam nalaga obveznost, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zagotovitev pogojev za enak dostop do hrane za vse prebivalce, pri čemer je posebna pozornost namenjena ranljivim skupinam.

Zagotavljanje prehranske varnosti pomeni ne le zadostno količino hrane, temveč tudi trajnostne prehranske sisteme, ki varujejo okolje, krepijo lokalne skupnosti in zmanjšujejo neenakosti.

Prehranska varnost danes

Leta 2023 je lakoto trpelo okoli 733 milijonov ljudi, kar pomeni enega od 11 ljudi na svetu in enega od petih v Afriki. Že tretje leto zapored to število ostaja enako, kar pomeni, da bo težko doseči cilj izkoreninjenja globalne lakote do 2030. Svet je pri odpravljanju lakote nazadoval za 15 let, na raven iz 2008–2009, navaja [poročilo o stanju prehranske varnosti in prehrane v svetu](#), ki ga je pripravilo pet agencij Združenih narodov. Če se bodo sedanji trendi nadaljevali, se bo do leta 2030 z lakoto soočalo 582 milijonov ljudi, od tega polovica v Afriki.

K povečanju lakote prispevajo večje število in stopnjevanje konfliktov, podnebne spremembe in gospodarska nihanja poleg drugih dejavnikov, kot so neenakost, nedostopnost zdravega prehranjevanja in nezdravo prehransko okolje.

Slovenija ima kot razvita država dolžnost, odgovornost in interes prispevati v boju proti lakoti ter negovati globalno solidarnost. Zagotavljanje prehranske varnosti spada med strateške prednostne naloge Slovenije.

Kaj so cilji trajnostnega razvoja?

Septembra 2015 so države članice Organizacije združenih narodov soglasno sprejelo **Agendo za trajnostni razvoj** do leta 2030, ki si prizadeva doseči zavezo izkoreninjenja revščine, boja proti neenakostim in krivicam ter varstva našega planeta. Agenda je zavezujoča za vse narode in spodbuja ukrepe na petih ključnih področjih, ki so: ljudje, planet, napredek, mir ter partnerstvo. Njen cilj je zgraditi svet, v katerem vsi ljudje živijo v blaginji ob upoštevanju planetarnih omejitev. Temelji na vladavini prava in človekovih pravicah ter uvaja načelo, da nikogar ne pustimo ob strani.

Agenda vsebuje tudi **cilje trajnostnega razvoja**, ki so postali nov univerzalni standard za razvoj. Cilje lahko razumemo kot kompas ali zemljevid za trajnostni razvoj. Sestavljeni so iz 17 glavnih ciljev, ki se med seboj prepletajo in pokrivajo tri glavna področja trajnostnega razvoja: okolje, družbo in gospodarstvo. Vsak cilj ima pod seboj več podciljev (skupaj jih je 169), ki določajo konkretne korake in kazalnike za spremljanje napredka. Njihov vrstni red ne pomeni nobene prednosti: vsi cilji so ključni in medsebojno povezani, vsak od njih pa je temeljnega pomena za doseganje trajnostne prihodnosti za vse nas.

Cilji trajnostnega razvoja so univerzalni – veljajo za vse države sveta – in poudarjajo sodelovanje med vladami, podjetji, civilno družbo in posamezniki za oblikovanje pravičnejše in trajnostne prihodnosti. Delujejo v duhu partnerstva in načela, da moramo življenje izboljšati na trajnostni način – za naše otroke ter prihodnje generacije. Kazalniki v ozadju ciljev zagotavljajo jasna merila za merjenje uspešnosti.

Prehranska varnost je tesno povezana s cilji trajnostnega razvoja (CTR), še posebej s ciljem 2: **Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljše prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo**, ki si prizadeva zagotoviti dostop do varne, hranljive in zadostne hrane za vse ljudi, zlasti za ranljive skupine.

Poleg tega prehranska varnost vpliva tudi na druge cilje, kot so zdravje in dobro počutje (CTR 3), odprava revščine (CTR 1), odgovorna poraba in proizvodnja (CTR 12) ter ukrepanje proti podnebnim spremembam (CTR 13).

2 ODPRAVA LAKOTE



Kaj je globalno učenje?

Globalno učenje je vseživljenjsko izobraževanje, ki ljudem omogoča, da kritično razmišljajo o svetu in svojem mestu v njem; da odprejo oči, srca ter misli za realnost sveta na lokalni in globalni ravni. Omogoča ljudem, da razumejo, si predstavljajo, upajo in delujejo, da bi ustvarili svet socialne ter podnebne pravičnosti, miru, solidarnosti, pravičnosti in enakosti, planetarne trajnosti ter mednarodnega razumevanja. Vključuje spoštovanje človekovih pravic in raznolikosti, vključevanje ter dostojno življenje za vse, zdaj in v prihodnosti.

Globalno učenje zajema široko paleto izobraževalnih storitev: formalno, neformalno in priložnostno učenje in je bistvenega pomena za preobrazbeno moč izobraževanja ter njegovo preoblikovanje.


Cilj trajnostnega razvoja 4.7





Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učeči se pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju ter trajnostnem načinu življenja, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.

Kako globalno učenje prispeva k večji prehranski varnosti?


Globalno učenje lahko k odpravi lakote in večji prehranski varnosti prispeva na več načinov:

 **Povečanje ozaveščenosti:** Globalno učenje posameznike izobražuje o globalnih vprašanjih, kot so neenakosti v dostopu do hrane, vzroki za lakoto in podhranjenost ter povezave med lakoto, revščino in okoljskimi spremembami. S tem ljudje bolje razumejo prehranske izzive in vpliv svojih odločitev na svetovno preskrbo s hrano.

 **Spodbujanje trajnostnih praks:** S pomočjo globalnega učenja se učeči se seznanijo s trajnostnim kmetijstvom, pravično trgovino, odgovorno porabo hrane in zmanjševanjem odpadne hrane. Ti koncepti prispevajo k oblikovanju pravičnejših in trajnostnih prehranskih sistemov, ki dolgoročno zmanjšujejo lakoto.

 **Krepitev solidarnosti in globalne odgovornosti:** Globalno učenje spodbuja vrednote solidarnosti in medsebojne odgovornosti. Posameznike usmerja k sodelovanju v pobudah za odpravo lakote, podpiranju humanitarnih projektov in zavzemanju za politike, ki obravnavajo vzroke lakote.

 **Vključevanje v lokalne in globalne projekte:** Globalno učenje omogoča ljudem, da se vključijo v akcije na lokalni in globalni ravni, kot so prostovoljstvo, zbiranje sredstev ali zagovorništvo za politike, ki ciljajo na izboljšanje prehranske varnosti.

 **Krepitev znanja za spreminjanje politik:** Globalno učenje opolnomoča posameznike in skupnosti, da razumejo, kako lahko vplivajo na politične procese, povezane z odpravo lakote, ter jih spodbuja k aktivnemu sodelovanju pri oblikovanju politik na nacionalni in mednarodni ravni.

Globalno učenje
gradi globalno
skupnost, ki je bolj
opremljena za boj
proti vzrokom
lakote in ima
trajnostno
prehransko varnost
za vse.



Ko **prehransko varnost raziskujemo prek globalnega učenja**, nam to ne odpre le oči za pravico do hrane, temveč nam omogoča, da raziščemo številna vprašanja in izzive, povezane z uresničevanjem te pravice. Pomaga tudi pri razvijanju **kritičnega in systemskega razmišljanja**, ki sta ključna elementa učenja za trajnostni razvoj. S tem pristopom lahko pomagamo razvijati učeče se kot **aktivne globalne državljane**, ki so **motivirani za ukrepanje** za pravičnejši prehranski sistem.

Ideje za aktivnosti

Pred vami je le nekaj idej za izvedbo aktivnosti, ki skozi globalno učenje naslavljajo temo prehranske varnosti. Pomembno je, da se vodja aktivnosti pred izvedbo dobro seznanj s tematiko in po potrebi dodatno razišče izbrane vsebine.

Če se med aktivnostjo pojavijo vprašanja ali nejasnosti, udeležencem zagotovimo, da bomo skupaj poiskali odgovore – raziskovanje in iskanje rešitev je del učnega procesa.

Ključni del vsake dejavnosti naj bo refleksija, kjer udeleženci razmišljajo o tem, kaj so spoznali, kako jih je vsebina nagovorila in kaj lahko sami prispevajo k spremembam. Namen aktivnosti ni le pridobivanje znanja, temveč tudi prebujanje občutka odgovornosti in motivacije za ukrepanje – naj bo vsaka dejavnost korak k bolj pravičnemu svetu.

Raziskovalna naloga: »Pot moje hrane«

Učeči se lahko raziskujejo izvor sestavin enega običajnega obroka (npr. pica, sendvič) – od kje prihaja moka, paradižnik, sir ... Ob tem spoznavajo svetovne prehranske verige, emisije CO₂ in delovne pogoje v prehranski industriji.

Delavnica: »Kaj pomeni prehranska varnost?«

Z vizualnimi pripomočki (plakati, kartice, zemljevidi sveta) udeleženci skupaj definirajo pojme, kot so prehranska varnost, lakota, podhranjenost, prehranska suverenost. Primerjajo podatke med različnimi regijami sveta. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Statistična analiza: Kdo je lačen?

Z udeleženci analizirate podatke Svetovnega programa za hrano (WFP), FAO ali Gapminderja. Primerjajo podatke o lakoti, dostopu do čiste vode, kmetijstvu in drugem ter oblikujejo ugotovitve, kaj vpliva na prehransko varnost. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Igra vlog ali simulacija: »Družine sveta«

Vsaka skupina predstavlja družino iz druge države (npr. Tanzanija, Indija, Nemčija, Brazilija, Slovenija). Pripravijo predstavitev svojega vsakdana, dostopa do hrane, stroškov in izzivov. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih.

Šolski vrt ali urbani vrtovi

Učenci se vključijo v delo na šolskem vrtu ali sodelujejo z lokalnim urbanim vrtom, v katerega se lahko vključijo tudi drugi učeči se. Udeleženci ob delu spoznavajo pomen lokalne pridelave, samooskrbe in trajnostnega ravnanja s hrano. Organizirajte tudi pogovore in predstavitve, kjer boste naslovili razlike in nepravilnosti v prehranskih sistemih.

Raziskava o prehranskih navadah v skupnosti

Udeleženci pripravijo anketo o prehranskih navadah doma ali v lokalni skupnosti. Rezultate analizirajo in razpravljajo o izzivih, kot so prehranska revščina, zavržena hrana, dostop do sveže hrane.



Bralni kotichek: zgodbe o hrani po svetu

Vključite zgodbe, knjige, dokumentarne filme ali pričevanja iz različnih kultur o hrani, lakoti ali solidarnosti. Primer: knjiga »Hungry Planet« s fotografijami družin z njihovo tedensko hrano.

Povezava z lokalnimi in globalnimi kampanjami

Vključite razrede v akcije, kot so: Svetovni dan hrane (16. oktober), Teden globalnega učenja (3. teden v novembru), dobrodelne zbiralne akcije hrane, ipd. Ob tem se učenci učijo o aktivnem državljanstvu in solidarnosti.

Globalna prehranska piramida

Udeleženci primerjajo prehranske piramide različnih držav (npr. ZDA, Japonska, Etiopija, Slovenija). Razmišljajo o tem, kako kultura, dostopnost hrane, podnebje in gospodarstvo vplivajo na prehrano. Ob tem razpravljajo o pravičnosti v dostopu do zdrave hrane.

Učni zemljevid: »Kdo nas hrani?«

Udeleženci na zemljevid sveta označijo države, iz katerih prihaja hrana v lokalni trgovini (npr. banana – Ekvador, riž – Tajsko, kakav – Slonokoščena obala). Nato razpravljajo o vplivih transporta, cen, delovnih pogojev in podnebnih sprememb. Razpravljajo o globalnih prehranskih verigah, odgovorni potrošnji, razlikah in nepravilnostih pri dostopu do hrane.

»Pravična trgovina na mojem krožniku«

Udeleženci pripravijo obrok iz sestavin, kupljenih po načelih pravične trgovine. Tako spoznavajo poti hrane, vpliva nepoštenih trgovinskih praks in pomena pravičnih cen za pridelovalce.

Mini kampanja: »Hrana ni samoumevna«

Udeleženci pripravijo kratke video posnetke, plakate ali objave za družbena omrežja, s katerimi ozaveščajo o prehranski neenakosti ali zavrženi hrani. Kampanjo izvedejo v šoli ali lokalni skupnosti.

Svet brez lakote – kako bi ga oblikovali mi?

Udeleženci razmišljajo, kaj bi moralo biti drugače v svetu, da bi nihče ne bil lačen. V skupinah oblikujejo »manifest za svet brez lakote« – z idejami o dostopu do zemlje, pravičnih sistemih, zmanjševanju odpadkov, solidarnosti itd.

Kritično branje medijev: Kaj (ne) pišejo o lakoti?

Udeleženci analizirajo članke in prispevke o lakoti – katere informacije prevladujejo, katere manjkajo, kako so prikazani ljudje, ki trpijo za lakoto? Učijo se prepoznavati stereotipe in pomanjkljivo poročanje. Na koncu razpravljajo o razlikah in nepravilnostih v prehranskih sistemih.

Viri, literatura, gradiva, pripomočki

Za lažje načrtovanje in izvedbo aktivnosti ter poglobljeno razumevanje tematike prehranske varnosti in globalnega učenja smo pripravili seznam priporočenih virov in gradiv. Vključeni so tako informativni materiali kot tudi didaktična orodja, ki vam lahko pomagajo pri pripravi vsebin, prilagajanju aktivnosti starostni skupini ter iskanju dodatnih informacij ali navdiha. Gradiva lahko služijo tudi kot izhodišče za nadaljnje raziskovanje ali kot podpora pri odgovorih na vprašanja, ki se pojavijo med izvedbo.

Priročnik: Teden globalnega učenja

<https://globalno-ucenje.si/wp-content/uploads/sites/7/2022/04/Prirocnik-TGU-SLOGA-2022.pdf>

Kaj je Agenda 2030 in kaj so cilji trajnostnega razvoja? (SLOGA, Povod)

<https://www.sloga-platform.org/wp-content/uploads/2020/05/1-What-is-the-2030-Agenda-and-what-are-the-SDGs-SL.pdf>

Animirani film: Cilji trajnostnega razvoja: Partnerstva (SLOGA, 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=1FpkVf2WEpE>

Animirani film: Cilji trajnostnega razvoja: Blaginja za vse (SLOGA, 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=o5lI3XwQH7g>

Hrana med odpadki (SURs, 2018)

https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9173/hrana_med_odpadki-splet.pdf

Video »Spoštujmo hrano« v angleščini (Respect food, Grundig):

<https://www.youtube.com/watch?v=qeuaa1pMRNk&feature=youtu.be>

The Global Goals Food Project: Every Plate Tells a Story (World's Largest Lesson, 2017)

<https://www.gcedclearinghouse.org/resources/global-goals-food-project-every-plate-tells-story?language=en>

Največja svetovna učna ura

<https://worldslargestlesson.globalgoals.org/>

<https://youtu.be/ljEKRIscxM?si=YHkYHmp6wW9UCErJ>

Global Food Challenge (zbirka gradiv; Oxfam)

<https://www.oxfam.org.uk/education/classroom-resources/global-food-challenge/>

An end to world hunger? (Global Citizenship magazine for schools)

<https://www.stridemagazine.org.uk/features/item/245-an-end-to-world-hunger>

Cilji trajnostnega razvoja – resources (Ekošola, 2020)

<https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/11/Cilji-trajnostnega-razvoja-resources.pdf>

Aktivnosti EU

https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en

Evropa v šoli: Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga (Zveza prijateljev mladine, 2020)

https://www.zpms.si/wp-content/uploads/2021/11/PUBLIKACIJA-2020_2021.pdf

Stride – global citizenship magazine for schools

www.stridemagazine.org.uk

Samo 1 planet

<https://www.samo1planet.si/odpadna-hrana/>

<https://www.samo1planet.si/knjiznica/>

Food Educators

<https://www.foodeducators.eu/si/>

The lazy person's guide to saving the world

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/wpcontent/uploads/2018/10/LazyPersonGuide.pdf>

Spletna akcija ActNow!

www.un.org/en/actnow

Spletni kvizi s trajnostnimi in drugimi temami Free rice

www.freerice.com

Igra Ciljajmo cilje!

<https://go-goals.org/sl>

www.globalno-ucenje.si



Gradivo je pripravilo **Humanitarno društvo ADRA Slovenija** in je nastalo v sklopu projekta **Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II**, ki ga koordinira Platforma SLOGA, sofinancira pa Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve. Izražena mnenja predstavljajo izključno stališče avtorice in ne predstavljajo stališč Vlade Republike Slovenije.

